

UZH, Slavisches Seminar, Plattenstrasse 43, CH-8032 Zürich

Adresse

Department of Russian and East European
Studies
Institute of International Studies
Faculty of Social Sciences, Charles
University
U Krize 8, 158 00 Praha 5

Prof. Dr. Tomáš Glanc
Universität Zürich
Slavisches Seminar
Plattenstrasse 43
CH - 8032 Zürich
Telefon +41 44 634 3503
Mobil +41 767 22 9695
tomas.glanc@uzh.ch

Zürich, 10. 08.2019

Posudek na dizertaci Kateřiny Šimové
“Cesty do utopie. K obrazu sovětského Ruska v prostředí československé
kulturní levice v meziválečném období”

Práce Kateřiny Šimové se věnuje dobrodružnému tématu kulturního a politického transferu (ačkoliv autorka v celé práci tento klíčový pojem použije pouze jednou!).

Zahraniční recepce sovětského systému během prvních zhruba dvaceti let jeho existence, tj. do začátku druhé světové války, je v mezinárodní historiografii včetně kulturních a intelektuálních dějin vděčným a dobře zpracovaným tématem. Zvláštní kapitolu přitom představují právě cesty zahraničních intelektuálů do Sovětského svazu a jejich hodnocení tamní situace a ideologie, jejich vzájemné spory a způsoby, jakým tam byli přijímáni – a často manipulativně informováni o vývoji a charakteru místní společnosti. Tomuto tématu byla dosud věnována řada fundovaných prací, ať už statí či monografií. Nicméně výzkum se soustředil především na evropské a americké hvězdy, jakými byli Show, Wells, Barbusse, Roland, Gide... Tedy prominenti, kterým také představitelé sovětského establishmentu projevovali prominentní pozornost.

Kateřina Šimová sice tyto příběhy zná a okrajově je zmiňuje, zaměřuje ale svoji pozornost na analogický jev v československém prostředí a z

českého či československého hlediska. Sama volba tématu je velmi záslužná a těžko by ji dobře zpracoval(a) autork(a) bez znalosti českého jazyka, místních archivů a hlavně souvislostí, v nichž jednotlivé iniciativy a recepční postupy vznikaly a z nichž jednotlivé osobnosti, účastné na vytváření a vývoji tohoto “obrazu sovětského Ruska v prostředí československé kulturní levice” pocházely.

Tyto podstatné souvislosti autorka líčí výstižně a přitom úsporně. Její studie je npsaná čtivě, věcně a faktograficky přesvědčivě.

A doplňuje víceméně zmapovanou tematiku západních cest a způsobů recepce o materiál český, který zůstával ve stínu pozornosti hlavně vzhledem k tomu, že ani mezinárodně renomované osobnosti, které se tohoto komunikačního a interpretačního transferu zúčastnily, jako například Julius Fučík, nebyly pro dosavadní badatele dostatečně významné. Tím spíše, že Fučíkova proslulost se šířila hlavně po válce prostřednictvím sovětizovaného mýtu, jenž souvisel s jeho opozicí proti nacistickému režimu — a nikoliv v kontextu jeho levicové/komunistické novinářské a aktivistické praxe v období předválečném.

Samostatnou poznámku si zaslouží prostředí československé kulturní levice — Šimová se logicky ztaměruje na společenství, které bylo k sovětskému projektu a jeho utopické recepci obzvláště dobře disponované a vyznačovalo se zvýšeným zaujetím pro jeho výklad. Neznamená to ovšem, že by jiné — nelevicové — přístupy ignorovala nebo upozad'ovala, což považuji pro její práci za důležité a přínosné. Tak se na několika místech těší podrobnější pozornosti stanoviska Jana Slavíka, jednoho z

nejvýznamnějších aktérů v oblasti československé recepce sovětských poměrů na pozadí starších ruských dějin, které znal jako historik a žák J. Pekaře a J. Bidla a později ředitel Ruského zahraničního archivu při Ministerstvu zahraničních věcí.

Jen zcela okrajově, ale přesto správně a ve výstižné zkratce jsou naskicovány i Masarykovy a Benešovy postoje k Rusku, které jistě nejsou hlavním tématem práce, na druhou stranu ale je bez nich prezentace vybraného tématu nemyslitelná. A to jak vzhledem k emigraci a Ruské akci, tak i vzhledem k výjimečné erudici a výjimečnému zájmu ohledně Ruska, jimiž Masaryk spoluurčoval kulturně–společenskou atmosféru a zahraniční politiku v meziválečném Československu, jakkoli byl tento kontext pro levicové umělce a intelektuály v mnoha ohledech konkureční či dokonce opoziční.

Šimové také nemohlo uniknout, že se na formování atmosféry v prostředí československé kulturní levice podílel česko–ruský Pražský lingvistický kroužek a jeho místopředseda Roman Jakobson, bylo by jistě možné položit si i otázku, nakolik byl tento vliv citelný a jak jej podrobněji charakterizovat. A to nejen v souvislosti s návštěvou Majakovského v Praze (v tomto kontextu Šimová Jakobsona zmiňuje), nýbrž i jako vliv filologa, jenž udržoval přátelské vztahy s předními autory levicové kulturní scény, ať to byl Vítězslav Nezval, Vladislav Vančura, Adolf Hoffmeister nebo Jaroslav Seifert, jehož vyznamenání Nobelovou cenou později Jakobson neúnavně prosazoval tak dlouho, dokud – spolu s dalšími aktéry této kampaně – neuspěl.

V souvislosti s iniciativou Interhelpo by snad stálo za zmínku, že “obraz sovětského Ruska”, který tato specifická akce vytvářela a na němž byla původně založena (během tragického vývoje Interhelpa se ovšem tento obraz pospupně radikálně proměňoval, respektive byl tvrdě korigován emirickou každodenností), ovlivnil dětství pozdějšího prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka, jehož rodiče se v polovině 20. let odstěhovali v rámci Interhelpa do Biškeku v sovětské Kyrgyzii.

Cenná je v práci pasáž věnovaná osudům architektů z Československa, kteří se do sovětského života dostali prostřednictvím Bauhausu a později byli zavražděni během stalinistických čistek stejně jako téměř všichni členové Rudé fronty Bauhausu, kteří zůstali v Sovětském svazu.

Celkově práci hodnotím jak je vidět z předchozích odstavců veskrze pozitivně jako významné zmapování důležité kapitoly českých a česko-ruských dějin — jak ve smyslu politickém, tak i v ohledu kulturním a intelektuálním.

Tomáš Glanc